

сти, и именно в осознании этой бесконечности как божественности, реализуемой через воление и происходит становление человека как личности. И только личность в состоянии поступать как свободно, так и нравственно. Таким образом, соединяются истина, красота и добро в своей абсолютной форме, что приводит человека к гармонии с миром и выражается через «веселие сердечное, кураж». При этом поступок, направляемый велением сердца, а не требованием «мира», не может быть трудным и должен приносить радость. Как древний античный бог Пан, радость жизни которого исходила из его естества, так и Сковорода, двигаясь со своим посохом навстречу своей «сродности», испытывает счастье, «веселие» и «кураж». Реализуя себя как «истинного человека», он куражится над «миром», который пытается поймать неутомимого философствующего странника и трудно понять является ли его философствование маской, которой он дурачит мир или способом явленности себя миру.

Литература:

1. Сигов К. Метафізика гри та «веселіє серця» Григорія Сковорода/Сучасність. – 1992. - №12- С.66-75
2. Сковорода Г. Стихотворения. Песни. Басни. Диалоги.-К, 1983

В.В. Опанасюк

ст. викладач

Сумський державний університет)

ІСТИНА В ЛЮБОВІ:

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г.С. СКОВОРОДИ

Одним із перших кроків української філософії після проголошення незалежності України стало “нове прочитання” філософської спадщини Г.С. Сковороди. Поряд із живим зацікавленням, вічним пошуком та осмисленням істинної сутності та призначення Людини, спостерігалися й кон’юнктурні явища, як то світоглядна криза пострадянського суспільства, пошуки нової національної ідеології, доступність друкованих творів тощо.

Проблемою нашого часу є намагання частини наукової та політичної еліти пристосувати світоглядні ідеї “українського Сократа” до потреб “плоті”, приховати ницість власних помислів псевдовірою в Бога, істину, справедливість. У цьому зв’язку дуже зручним для “пе-

рефарбованих конструкторів людських душ” та суспільних ідеалів видається відкрите філософом особливе розуміння істин Святого Писання. Мету дослідження вбачаємо в пошуку неминущих практичних цінностей вчення Г.С. Сковороди.

“Люби – і роби, що хочеш”, – писав у період середньовіччя Тома Аквінський. “Любов... сама є Бог”, – у XVIII ст. стверджував Григорій Сковорода [1, с.25]. У цьому полягає квінтесенція практичної філософії мислителя.

Віра, надія й любов утримують людину в стані буття. Любов запалює серце до усвідомлення Божого слова та волі. “Закон Божий – це Боже в людині серце” [2, т.1, с.149]. Усі дороги сходяться в самій людині, хоч часом вона цього не усвідомлює, а душа неминуче повертається до “серця”. Одна у людини потреба – Бог, а не “тілесні необхідності”. Останні не приносять щастя. Бог і щастя поряд. Підпорядкування пристрастей волі Бога – то є істинне благо, духовне народження, розчинення в єдиному.

Пізнання Божої премудрості, осягнення Бога у своєму естві, приносить душевний спокій. Але внутрішня гармонія з самим собою не є різновидом атараксії чи квієтизму, до яких Сковорода ставився зневажливо [3, с.73]. Опанування власної волі, витіснення її волею Божою – важкий крок, без якого не може народитися справжня, нова, духовна людина. У розумінні Сковороди, така людина постає як діалектична єдність плоті і духу (“серця”). Витіснення однієї сторони відбувається за рахунок поглинання іншої, аж до повної ліквідації. Крайні позиції неминуче знищують тілесне (“тварне”). Божий промісел торкається всього живого, творить дійства на загальну користь. Мудрець не може бути зовсім безпристрасним, у його серці має панувати турбота. “Турбота – рух душі, а життя – це рух” [2, т.1, с.310].

Сковорода був щасливою людиною. Він зумів підпорядкувати своє життя Божому повелінню; “мірoк”, сповнений пристрастей, не піймав його у свої тенета. Подорожуючи по світу, він займався “сродною працею” – проповідував свої ідеї, знайомив зі словом Божим, писав вірші. Найбільшою втіхою для нього були “розмови душі, яка мовчки веде бесіду сама з собою” про вічне, ніби бореться з тлінним і скороминущим.

Особливо почесно для філософа бути вчителем Євангельським. Сковорода писав, що відчуває “Богом писаний закон”, вбачає сутне в буквальному змісті Біблії [2, т.2, с.412]. “Найважливіше діло Боже є: одну безпутну душу оживотворити духом своїх заповідей, аніж із не-

буття створити нову земну кулю, поселену беззаконниками. Не той вірний государю, хто намагається вникнути в його таємниці, а хто волю його дбало виконує” [2, т.1, с.145].

Божественна любов має, на думку Сковороди, зовнішні вияви; “вони звуться церемонія, обряд чи образ благочестя”. Проте, без внутрішнього ядра вони є лише оболонка, лущиння від зерна, пустий горіх. Коли благочестя зникає, залишається лише оманливий тлін. Якщо обрядова дія спрямовує уяву та розум до пізнання істини, “веде серце наше до Святого Духа”, її значення безсумнівне. Проте великий гріх, коли церемонію справляє “найнещасніший нероба”, не обтяжений розмірковуваннями над власною сутністю та премудрістю Божою.

Під облудливою маскою лицемірства, на щире переконання Сковороди, приховується тлінність тілесних пристрастей. Вона – “безпутне бажання видимостей”, “морове в душі повітря”. А заздрість – найбільший гріх, що штовхає людину в прірву інших пристрастей та беззаконь [2, т.1, с.149]. Пристрасть протиставляється любові, яка приносить спокій і блаженство в душу людини. Пізнання премудрості Божої возвеличує людину, підносить духовно, робить шляхетною. Якщо ж за Божим зразком будується держава, то її політичне тіло стає “твердим, мирним і добробутним”, буде воно “раєм, небом, домом Божим”. Таким уявляється Г.С. Сковороді ідеал справедливого співжиття [2, т.1, с.143-144].

Таким чином, чільне місце в розмірковуваннях Г.Сковороди займає звернення до внутрішнього світу людини, її духовності. Мислитель зміг унікальним чином підняти на рівень найвищої цінності Людину, яка має Бога в серці, розмірковує над цілісністю світу, власної природи та своїм життєвим призначенням. Практичне значення його філософії лежить у площині моралі та моральності, політики та педагогіки.

Література:

1. Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – Т.1. – 640 с.
2. Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: АТ «Обереги», 1994. – Т.1-2.
3. Войтюк А. Григорій Сковорода: «Я доповнюю цим історію, а не руйную» // Віче. – 2004. – №11. – С. 69-73.